

УДК 373.3.091.12:005.336.2]:005.591.6

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ»

К. І. Ляшенко

THE ESSENCE OF THE CONCEPT «INNOVATIVE COMPETENCE OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER»

K. Liashenko

У статті на основі зіставного аналізу науково-педагогічних джерел, довідникової літератури, присвячених питанням становлення і розвитку компетентнісного підходу в освіті, розкрито основні підходи до визначення сутності понять «компетентність» як родового щодо досліджуваного автором поняття, а також дефініцій «професійна педагогічна компетентність» та «інновація». Виявлено, що тривалий час у вітчизняному освітянському дискурсі паралельно співіснували численні підходи до співвідношення близьких, але суттєво різних понять «компетентність» і «компетенція», до визначення суті компетентності як ключового поняття, її структури, змісту, до особливостей професійної, зокрема, професійної педагогічної компетентності. Показано, що прийняття у 2017 р. Закону України «Про освіту» до певної міри унормувало термінологію, оскільки Закон надав чітке визначення поняття компетентності й практично вивів із широкого освітянського обігу поняття компетенції. Також Закон у загальних рисах окреслив зміст феномену компетентності, трактуючи його як результат освіти, що виявляється у знаннях, уміннях, досвіді, ставленнях і цінностях чи інших особистісних якостях і властивостях. З'ясовано, що затверджений у 2018 р. Державний стандарт початкової освіти передбачає формування у молодших школярів інноваційної компетентності. Цей факт, нарівні з іншими чинниками, актуалізує потребу пошуку шляхів формування відповідної компетентності в майбутніх учителів початкових класів. На основі узагальнення численних довідникових визначень з'ясовано суть поняття інновації. Виявлено відсутність в освітянській спільноті єдності поглядів на суть інноваційної компетентності педагогів і, відповідно, відсутність загальноприйнятої дефініції. Визначено, що затверджений у 2020 р. професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» передбачає наявність у педагога інноваційної компетентності. Разом із тим, на жаль, упорядники стандарту обмежилися окресленням її змісту в термінах здатностей, знань і вмінь та залишили поза увагою важливий структурний складник – професійно значущі особистісні якості та властивості, цінності та ставлення. Утім, такий утилітарний підхід теж має тривалу історію і підтримується, зокрема, авторитетною міжнародною інституцією International board of standards for training, performance, and instruction. Запропоновано авторське визначення поняття інноваційної компетентності майбутніх учителів початкових класів як інтегрованого особистісного новоутворення, результату професійної підготовки, що охоплює специфічні професійні знання, уміння, досвід і професійно значущі особистісні

якості та характеризується наявністю креативності, здатністю конструювати та впроваджувати інноваційні технології навчання молодших школярів, орієнтуючись на їхні індивідуальні особливості, інтереси та потреби.

Ключові слова: визначення, зміст, інноваційна компетентність, компетентність, інновація, майбутній учитель початкових класів, професійна підготовка, структура.

The article, based on a comparative analysis of scientific and pedagogical sources, reference literature, devoted to the issues of the formation and development of the competence approach in education, reveals the main approaches to defining the essence of the concept of "competence" as a generic relative to the concept studied by the author, as well as the definitions of "professional pedagogical competence" and "innovation". It was revealed that for a long time in the domestic educational discourse, numerous approaches to the relationship of the close but significantly different concepts of "competency" and "competence" coexisted in parallel, to the definition of the essence of competence as a key concept, its structure, content, to the peculiarities of professional, in particular, professional pedagogical competency. It is shown that the adoption of the Law of Ukraine "On Education" in 2017 normalized the terminology to a certain extent, as the Law provided a clear definition of the concept of competency and practically removed the concept of competence from wide educational circulation. Also, the Law outlined the content of the phenomenon of competency in general terms, interpreting it as the result of education, which is manifested in knowledge, skills, experience, attitudes and values or other personal qualities and properties. It was found that the state standard of primary education approved in 2018 provides for the formation of innovative competence in junior schoolchildren. This fact, along with other factors, actualizes the need to find ways to form appropriate competence in future primary school teachers. Based on the generalization of numerous reference definitions, the essence of the concept of innovation is clarified. The lack of unity of views on the essence of the innovative competence of teachers and, accordingly, the absence of a generally accepted definition in the educational community was revealed. It was determined that the professional standard approved in 2020 for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a junior specialist's diploma)" assumes that the teacher has innovative competency. However, unfortunately, the compilers of the standard limited themselves to outlining its content in terms of abilities, knowledge and skills and neglected an important structural component – professionally significant personal qualities and attributes, values and attitudes. However, such a utilitarian approach also has a long history and is supported, in particular, by the authoritative international institution International board of standards for training, performance, and instruction. The author's definition of the concept of innovative competency of future elementary school teachers as an integrated personal formation, the result of professional training, which includes specific professional knowledge, skills, experience and professionally significant personal qualities and is characterized by the presence of creativity, the ability to design and implement innovative learning technologies for younger schoolchildren, considering their individual characteristics, interests and needs.

Key words: definition, content, innovative competency, competency, innovation, future primary school teacher, professional training, structure.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Як зазначається у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, суспільство хоче бачити випускника такої школи: цілісною всебічно розвиненою особистістю, здатною до критичного мислення; патріотом з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; а також інноватором, здатним змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя (Про схвалення Концепції реалізації державної політики, 2018).

Завдання всебічно сприяти становленню молодої людини, яка відповідає таким високим соціальним очікуванням, покладається на педагогів. Звісно, докорінне реформування системи загальної середньої освіти висуває нові вимоги до тих, хто є рушійною силою всіх освітянських процесів, їх провідними акторами, – до самих учителів. Тому сучасний педагог має перейти від професійної діяльності репродуктивного, відтворювального характеру до діяльності дослідницької, інноваційної. У свою чергу, перехід до інноваційної професійної педагогічної діяльності вимагає від учителя наявності відповідної інноваційної компетентності.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. В Україні наявна досить широка база досліджень проблеми формування професійної педагогічної компетентності вчителя в цілому та педагогів різних фахів, закладена працями таких науковців, як Н. Бібік, А. Гуржій, Р. Гуревич, Л. Даниленко, Ю. Дорошенко, І. Драч М. Кадемія, Ю. Машбиць, У. Мозер, О. Овчарук, І. Підласий, О. Пометун, С. Сисоєва, О. Тіщенко, К. Юр’єва та ін. Дослідницький інтерес у цьому контексті становлять праці зарубіжних авторів В. Болотова, О. Бондаревської, А. Вербицького, Р. Дейва, І. Зимньої, С. Кульневича, Д. Мак-Клеланда, Ю. Маргуліса, М. Моїсеєвої, Р. Нортон, Є. Полат, Дж. Равена, О. Садохіна, Л. Салганік, В. Серикова, А. Хуторського та ін.

Основні напрями та особливості педагогічної майстерності в професійній діяльності, зокрема й інноваційної, висвітлено у студіях І. Зязюна, Є. Климова, А. Красовського, С. Максименка та ін. Чинники створення, поширення, реалізації інновацій в освіті, здатності, готовності до інноваційної

педагогічної діяльності чи, іншими словами, інноваційної компетентності вчителя та умови її розвитку обґрунтовано в розвідках В. Войтко, І. Гавриш, В. Кременя, А. Ніколаєва, В. Носкова та ін.

Незважаючи на достатню кількість досліджень проблем формування компетентності в цілому, існують питання, що не знайшли досі вичерпного висвітлення в науковій літературі. Маємо всі підстави говорити, що до таких недостатньо вивчених відноситься і проблема формування інноваційної компетентності у різних категорій педагогів, з-поміж іншого, у вчителів початкових класів, які стоять біля самих витоків формування особистості й у силу своїх професійних обов'язків закладають фундамент і базові основи становлення молодого громадянина України.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі сутності поняття «інноваційна компетентність майбутнього вчителя початкових класів».

Виклад основного матеріалу. Логіка наукового пошуку підказує, що насамперед маємо розглянути суть родового поняття «компетентність» для кращого розуміння досліджуваного феномену.

Український дослідник В. Деміденко (2018) на основі розробленої І. Зимньою періодизації запропонував новий погляд на основні етапи становлення й розвитку компетентнісного підходу в освіті. Короткий огляд дасть змогу не лише познайомитися з хронологією, але й глибше зрозуміти суть феномену компетентності та специфіку різних її видів.

В. Деміденко солідаризується із шановною І. Зимньою і зазначає, що *перший етап* становлення компетентнісного підходу – 60–70-ті роки ХХ століття – характеризувався уведенням до наукового обігу понять «компетенція» та «компетентність», які на той час пов'язувались насамперед зі сферою навчання мов (одним із перших набуло широкої популярності поняття «мовна компетентність») (Деміденко, 2018, с. 5).

Далі, у процесі конкретизації запропонованої І. Зимньою періодизації, В. Деміденко пропонує звузити хронологічні межі *другого етапу*, обмеживши їх 80-тими роками ХХ століття, коли відбувався вихід поняття «компетентність» за межі теорії і практики навчання мов; розроблялися численні переліки компетентностей різного роду; виникло уявлення про компетентність як кінцевий результат навчання, а також були здійснені перші спроби побудувати власне компетентнісно орієнтовані моделі освіти (Деміденко, 2018, с. 5–6).

Український дослідник також уточнює межі та характеристику *третього етапу* – 1990–2005 рр., коли відбувалася активна розробка проблеми *професійної*, зокрема *педагогічної*, компетентності. В. Деміденко вважає, що саме в ці роки розпочалася побудова ієрархії компетентностей, рівні якої утворюють: ключові (життєві, міжпредметні, надпредметні, загальні тощо) компетентності; загальногалузеві компетентності (з-поміж іншого, професійні); предметні компетентності (наприклад, професійно-педагогічні) (Деміденко, 2018, с. 6).

В. Деміденко також висунув припущення, що з 2006 р. розпочався й нині триває *четвертий етап* – етап нормативної регуляції та широкої реалізації компетентнісного підходу (Деміденко, 2018, с. 6). Сьогодні можемо підтвердити справедливість ідеї науковця.

Аналіз численних визначень дав підстави для висновку про відсутність серед науковців єдності підходів до трактування поняття «компетентність», розкриття її суті та структури.

Починаючи з 1983 р. Міжнародна рада стандартів для навчання, ефективності та інструкцій (ibstpi®) – міжнародна неурядова неприбуткова організація, до складу якої входять 15 вчених із найвищою репутацією з Австралії, Канади, Чилі, Франції, Індії, Ізраїлю, Японії, Іспанії та Сполучених Штатів Америки – розробляє, підтверджує, публікує та розповсюджує стандарти та описи компетенцій/компетентностей для працівників різних галузей. У своїх програмних документах рада визначає компетентність як «знання, навички *або* ставлення [виділено мною, *К. Л.*], які дозволяють ефективно виконувати діяльність даної професії чи функції відповідно до стандартів, очікуваних у роботі. Компетентності IBSTPI – це описи поведінки, а не риси особистості чи переконання, але вони часто відображають ставлення» (ibstpi®, с. 1).

Тривалий час багато дослідників дотримуються саме такої, певною мірою утилітарної позиції по відношенню до компетентності. Зокрема, В. Безрукова зазначає, що компетентність – це володіння знаннями й уміннями, які дозволяють висловлювати професійно грамотні судження, оцінки, думки (Безрукова, 2016, с. 46). Певним чином розширює таке розуміння Т. Вороніна, визначаючи компетентність як здатність людини адекватно й глибоко розуміти реальність, правильно оцінити ситуацію, у якій доводиться діяти, а також правильно застосовувати свої знання: «фактично,

компетентність – це здатність людини вирішувати проблеми» (Вороніна, 2011, с. 52–58).

З подібною позицію можна погоджуватися, доки мова не заходить про професійну компетентність педагога. Адже в цьому випадку надзвичайно складно, якщо взагалі можливо, залишити поза дужками «риси особистості чи переконання» – те, що цілком обґрунтовано назвемо професійно значущими особистісними якостями і властивостями.

Дослідники Н. Суліма, Л. Степасюк та О. Величко (2015), з одного боку, ототожнюють компетентність зі здатністю особи мобілізувати одержані знання, вміння, досвід, способи поведінки в конкретних ситуаціях. З другого, за їхнім переконанням, компетентність охоплює не тільки когнітивну, операційно-технологічну складову, а й естетичну, мотиваційну, соціальну та поведінкову, вміщує результати навчання, ціннісні орієнтації тощо. До такої позиції приєднується Волкова (2009), зазначаючи, що «сьогодні майбутні учителі мають володіти певними якостями, які можна мобілізувати для активних та успішних дій» (Волкова, 2009, с. 269).

Чимало науковців зазначають, що професійна компетентність педагога – це динамічне особистісне новоутворення, яке постійно розвивається та неодмінно пов'язане з такими поняттями, як професіоналізм, кваліфікація, професійні здібності, готовність до діяльності, тобто має професійно значущий особистісний сенс.

Так, Н. Бібік (2008) розглядає компетентність як «динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних якостей, цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» (Бібік, 2008, с. 109). Як побачимо далі, визначення шановної дослідниці по суті майже на десятиріччя випередило свій час, але, на жаль, було почуто не всіма і майже потонуло в багатоголосі гарячих дискусій і запеклих змагань теоретичних позицій щодо суті і змісту феномена компетентності.

Науковці з Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України запропонували таке визначення: «компетентність – це результат набуття людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати

соціальної самостійності» (Авшенюк, 2014, с. 17). Не будемо зупинятися на співвідношенні понять «компетенція» та «компетентність», оскільки це, по-перше, не входить до завдань нашої статті, по-друге, сучасний науково-педагогічний дискурс відходить від уживання терміну «компетенція», про що мова буде йти нижче. Тут для нас особливо цінною виявляється увага до набуття майбутніми фахівцями соціальної самостійності, що дійсно сприяє швидкій адаптації у професійній сфері.

У контексті досліджуваної проблеми В. Тюріна та І. Данченко (2020) акцентують увагу на особистості фахівця і подають трактування, згідно з яким професійна компетентність є інтегральною властивістю особистості, що характеризує її прагнення і здатність або готовність реалізувати свій професійний потенціал, тобто знання, уміння, досвід, особистісні якості тощо для здійснення успішної професійної діяльності (Тюріна & Данченко, 2020, с. 74–76).

Підсумок дискусіям щодо суті та до певної міри структури компетентності підбив Закон України «Про освіту» (2017), який у Статті 1 однозначно констатував: компетентність – це «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Як бачимо, Закон України дав чітке визначення досліджуваного нами феномена і фактично вивів із офіційного обігу термін «компетенція». Сьогодні саме це визначення є в українській психолого-педагогічній науці загальноприйнятим, нормативним, і саме на ньому базуються сучасні нормативно-методичні документи, що регулюють мету і зміст освіти на різних її рівнях.

Ще однією складовою досліджуваного поняття «інноваційна компетентність» є семантичний акцент «інноваційна», (від англійського *innovation* – нововведення, оновлення, зміна, новий підхід, створення якісно нового).

Колектив авторів з Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України під керівництвом О. Огієнко, складаючи термінологічний словник з проблематики інноваційної діяльності вчителя, дає таке визначення поняттю інновації: «нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях. З огляду на сутнісні ознаки інновація як процес означає часткову або масштабну зміну стану

системи та відповідної діяльності. Інновація як результат передбачає процес створення (відтворення) нового – новації, яка з моменту впровадження стає нововведенням (інновацією)» (Огієнко, 2016, с. 34).

Інновації є універсальним феноменом, притаманним усім сферам суспільного життя. Таку універсальність підкреслює В. Балабанов (2004), формулюючи визначення поняття «інноваційна культура». Принагідно зауважимо, що автор виходить із широкого, антропологічного розуміння культури як не_природи, специфічно людського способу життя, усього того, що відрізняє світ людей від світу природи. На думку автора, інноваційна культура – стан високого сприйняття людьми нових ідей, їхня готовність і здатність до підтримки й реалізації нововведень, у результаті чого конструктивне ставлення до нових ідей, нововведень стає однією з найбільш значущих суспільних цінностей (Балабанов, 2004, с. 388).

Найбільш поширені в освітянських колах уявлення про сутність інновації перелічує Н. Волкова. До складеного дослідницею переліку увійшли бачення педагогічної інновації як: 1) форми організації інноваційної діяльності; 2) сукупності нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання; 3) зміни в освітній практиці; 4) комплексний процес створення, поширення та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень (Волкова, 2009, с. 49).

Цікавий акцент робить І. Дичківська, детермінуючи виникнення педагогічних інновацій незадоволеністю вчителя традиційними умовами, методами, способами діяльності і прагненням не лише новизни змісту, а передусім якісно нових результатів (Дичківська, 2004, с. 9).

Підсумовуючи, вже згаданий нами термінологічний словник з проблематики інноваційної діяльності вчителя витлумачує поняття «інноватика» як «галузь знань, що вивчає питання методології й організації інноваційної діяльності, закономірності процесів розвитку, формування новацій, нововведень, управління змінами, подолання опору нововведенням, адаптації до них суб'єктів діяльності, використання та поширення інновацій, їх вплив на сферу конкуренції, на розвиток суспільства в цілому» (Огієнко, 2016, с. 32).

А. Шерудило розглядає інновацію в педагогічному контексті як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, спрямовану на

організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті, а також іде далі, характеризуючи інноваційний процес в освіті як сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації освітнього процесу до нових суспільно-історичних умов (Шерудило, 2019, с. 45).

Нові суспільно-історичні реалії спричинили не тільки виникнення Концепції Нової української школи, але й актуалізували пошуки нового образу вчителя, здатного реалізувати такі амбітні плани. Так, у 2020 р. було затверджено професійний стандарт учителя початкової школи (Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)", 2020). Стандарт виокремлює серед трудових функцій функцію безперервного професійного розвитку і передбачає, що забезпечуватися вона має наявністю у вчителя, поряд із здатністю до навчання впродовж життя і рефлексивною компетентністю, інноваційною компетентністю. У свою чергу, сформованість інноваційної компетентності має виявлятися в наявності у вчителя низки здатностей:

- застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі;
- використовувати інновації у професійній діяльності;
- застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у професійній діяльності (Про затвердження професійного стандарту, 2020, с. 8–9).

Стандарт також визначає переліки знань, умінь і навичок учителя, які мають забезпечувати кожну здатність.

Для здатності застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі – це *знання* наукових методів, рівнів і форм пізнання; *уміння і навички* застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати та інтерпретувати результати, створювати моделі та визначати їхню дієвість (Про затвердження професійного стандарту, 2020, с. 25).

Для здатності використовувати інновації у професійній діяльності – *знання*: 1) освітніх інновацій, їхніх характеристик; 2) особливостей організації інноваційної педагогічної діяльності; *уміння і навички*: 1) аналізувати

інформацію щодо освітніх інновацій; 2) інтегрувати інновації у власну педагогічну практику; адаптувати їх до різних умов освітнього процесу та сучасних вимог до педагогічної діяльності з урахуванням особливостей діяльності закладу освіти, індивідуальних потреб учнів (Про затвердження професійного стандарту, 2020, с. 25).

Для здатності застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у професійній діяльності – *знання*: 1) методів виявлення проблем у педагогічній діяльності, визначення характеру та причин їх появи; 2) методів роботи з різними джерелами інформації з метою розв'язання проблем і запобігання їм; *уміння і навички*: 1) аналізувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності і запобігання їм; 2) збирати, систематизувати і використовувати інформацію, що є важливою для розв'язання проблем і запобігання їм (Про затвердження професійного стандарту, 2020, с. 25).

На жаль, розробники стандарту не надали визначення поняття інноваційної компетентності вчителя початкових класів, обмежившись лише переліком складників її змісту.

Тим самим шляхом – окресленням змісту – ідуть і упорядники термінологічного словника з проблем інноваційної діяльності педагога. Уміщена словникова стаття визначає, що інноваційна компетентність педагога – це «система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій: творча здатність генерувати нові педагогічні ідеї, високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина та різнобічність інтересів, толерантність, широта мислення, бажання працювати в команді та ін.» (Огієнко, 2016, с. 34).

Безсумнівний інтерес у контексті нашого дослідження становить позиція І. Упатової, яка також досліджує проблему формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Проте, науковиця насправді знову переходить до окреслення змісту досліджуваної компетентності, опанування якого мало б забезпечити її формування. Так, І. Упатова наводить перелік необхідних майбутньому вчителю двох груп методичних умінь:

– гностичних (системний збір інформації методичного й аналітичного змісту, інтерпретація освітньо-методичних процесів, аналіз причинно-

наслідкових зв'язків між ними, орієнтація в дидактико-методичних контекстах сучасної освіти, неупереджене сприймання нових методичних знань і досвіду для прийняття правильного рішення, обґрунтування і втілення методичної ідеї крізь призму власних методичних поглядів і власного ставлення, виявлення варіативності щодо визначення способів розв'язання методичних проблем, завдань і ситуацій, аналіз ефективності застосованих форм, методів, засобів);

– творчо-рефлексивних (вільне використання методичних знань і вмій, креативне й самостійне виконання завдань методичного спрямування, творче переосмислення методичного матеріалу, висловлювання своїх методичних думок, ідей, пропозицій, реалізація власного стилю методичної діяльності, творче впровадження освітньо-методичних продуктів та створення своїх продуктів, самостійне набуття нових методичних знань і досвіду як чинник професійної самореалізації та саморозвитку, опанування методичної майстерності, самостійний аналіз, адекватна оцінка й самооцінка дидактико-методичних ситуацій, ефективне здійснення методичної рефлексії) (Упатова, 2020, с. 135).

Дослідниці О. Євдокімова та Н. Алєксєєнко пропонують розглядати інноваційну компетентність фахівця як важливий складник особистості, без якого неможливо ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах постійної трансформації та глобалізації суспільства. Також авторки констатують, що різноманітні підходи в трактуванні поняття інноваційної компетентності пропонують виокремлювати різні структурні компоненти цього феномену та по-різному визначати його зміст (Євдокімова & Алєксєєнко, 2017, с. 146–152).

У контексті нашого дослідження значущою є позиція О. Кучерявого, який зазначає, що стратегічною метою освіти є формування творчої особистості. Інновації, творчість, активність, креативність тісно взаємопов'язані і в ідеалі для кожного суб'єкта постають у ролі цінностей та засобів досягнення акме, тобто особистісно-професійних здобутків найвищого порядку (Кучерявий, 2019, с. 26).

Висновки. Отже, проаналізувавши низку наукових праць, констатуємо, що більшість дослідників, характеризуючи інноваційну компетентність педагога, обмежуються окресленням її змісту, не формулюючи повноцінного визначення поняття.

Спираючись на численні дослідження феномену компетентності, яка виступає родовим поняттям по відношенню до досліджуваної нами інноваційної компетентності, ми сформуваємо власне визначення поняття. На нашу думку, інноваційна компетентність майбутнього вчителя початкових класів – це інтегроване особистісне новоутворення, результат професійної підготовки, що охоплює специфічні професійні знання, уміння, досвід і професійно значущі особистісні якості та характеризується наявністю креативності, здатністю конструювати та впроваджувати інноваційні технології навчання молодших школярів, орієнтуючись на їхні індивідуальні особливості, інтереси та потреби.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Авшенюк, Н. М. (2014). *Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика*. Імекс-ЛТД.
- Балабанов, В. О. (2004). До проблеми формування інноваційної культури суспільства. *XXI століття: Альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія*. Фенікс.
- Бібік, Н. М. (2008). *Компетентність у навчанні*. Юрінком Інтер.
- Волкова, Н. П. (2009). *Педагогіка*. Авкадемвидав.
- Вороніна, Т. (2011). Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти. *Вісник Житомирського державного університету*, 57, 52–58.
- Деміденко, В. В. (2018). *Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжу* [Автореф. дис. канд. пед. наук]. ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет" (м. Слов'янськ).
- Дичківська, І. М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології*. Академвидав.
- Євдокімова, О. О. & Алексєєнко, Н. В. (2017). Інноваційна компетентність як професійно важлива риса сучасного фахівця. *Право і безпека*, 2(65), 146–152.
- Кучерявий, О. Г. (2019). *Якість педагогічної освіти України: тенденції і перспективи*. Талком.
- Огієнко, О. І. (Ред.). (2016). *Інноваційна діяльність вчителя : Термінологічний словник*. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/705798/1/Словник.pdf>
- Про затвердження Державного стандарту початкової освіти, Постанова Кабінету Міністрів України № 87 (2018) (Україна). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
- Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)", Наказ № 2736-20 (2020) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
- Про освіту, Закон України № 2145-VIII (2017) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Суліма, Н. М., Степасюк, Л. М., & Величко, О. В. (2015). *Економіка і фінанси підприємства*. КОМПРИНТ http://pidruchniki.com/84363/ekonomika/innovatsiyna_diyalnist
- Тюріна, В. О. & Данченко, І. О. (2020). Структура інноваційної компетентності викладача закладу вищої освіти. *ЛЮГОС*, 74–76. DOI: <https://doi.org/10.36074/26.06.2020.v2.28>
- Упатова, І. П. (2020). Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до інноваційної діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*, 21, 3, 133–136.

- Шерудило, А. (2019). Сутність, зміст, структура і функції інноваційної діяльності вчителя в умовах модернізації педагогічної освіти. У Л. Я. Бірюк (Ред.), *Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: компетентнісний та інтегрований підходи* (с. 245–269). Вінниченко М. Д. https://www.researchgate.net/publication/337943166_Sutnist_zmist_struktura_i_funkcii_i_innovacijnoi_dialnosti_vcitela_v_umovah_modernizacii_pedagogicnoi_osviti
- ibstpi®. (6. д.). *International board of standards for training, performance, and instruction*. <https://bit.ly/3bPvNCA>
- Melash, V., Molodychenko, V., Huz V., Varenychenko, A., & Kirsanova, S. (2020). Modernization of education programs and formation of digital competences of future primary school teachers. *International Journal of Higher Education*, 9(7), 377–386. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p377>
- Shevchenko, Yu., Dubiah, S., Melash, V., Fefilova, T. & Saenko, Yu. (2020). The role of teachers in the organization of inclusive education of primary school pupils. *International Journal of Higher Education*, 9(7), 207–216. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p207>

REFERENCES

- Avsheniuk, N. M. (2014). *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krainakh: teoriia ta praktyka [Competence approach to teacher training in foreign countries: theory and practice]*. Imeks-LTD. [in Ukrainian]
- Balabanov, V. O. (2004). *Do problemy formuvannia innovatsiinoi kultury suspilstva. XXI stolittia: Alternatyvni modeli rozvytku suspilstva. Tretia svitova teoriia [To the problem of formation of innovative culture of society. XXI century: Alternative models of society development. The third world theory]*. Feniks. [in Ukrainian]
- Bibik, N. M. (2008). *Kompetentnist u navchanni [Competence in learning]*. Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
- Volkova, N. P. (2009). *Pedahohika [Pedagogy]*. Kyiv : Avkademvydav. [in Ukrainian]
- Voronina, T. (2011). Kompetentnisnyi ta profesiografichni pidkhody do pobudovy profesiohramy mahistra osvity [Competence and professional approaches to building a master's degree in education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu [Bulletin of Zhytomyr State University]*, 57, 52–58. [in Ukrainian]
- Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]*. Akademydav. [in Ukrainian]
- Yevdokimova, O. O. & Aleksieienko, N. V. (2017). Innovatsiina kompetentnist yak profesiino vazhlyva rysa suchasnoho fakhivtsia [Innovative competence as a professionally important feature of a modern specialist]. *Pravo i bezpeka [Law and Security]*, 2(65), 146–152. [in Ukrainian]
- Kucheriavyi, O. H. (2019). *Yakist pedahohichnoi osvity Ukrainy: tendentsii i perspektyvy [Quality of pedagogical education in Ukraine: trends and prospects]*. Talkom. [in Ukrainian]
- Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї osvity, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 87 (2018) [On approval of the State standard of primary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 21. 2018 № 87]. (Ukraine).

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> [in Ukrainian]

Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)", Nakaz № 2736-20 (2020) [On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)", Order № 2736-20] (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> [in Ukrainian]

Pro osvitu, Zakon Ukrainy № 2145-VIII (2017) [About education: Law of Ukraine № 2145-VIII] (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Sulima, N. M., Stepasiuk, L. M. & Velychko, O. V. (2015). *Ekonomika i finansy pidpriemstva* [Economics and finance of the enterprise]. KOMPRYNT. http://pidruchniki.com/84363/ekonomika/innovatsiyna_diyalnist [in Ukrainian]

Upatova, I. P. (2020). Problema pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do innovatsiinoї diialnosti [The problem of preparing future primary school teachers for innovation]. *Teoriia i metodyka profesiinoї osvity* [Theory and methods of vocational education], 21(3), 133–136. [in Ukrainian]

Sherudylo, A. (2019). Sutnist, zmist, strukturai funktzii innovatsiinoї diialnosti vchytelia v umovakh modernizatsii pedohichnoi osvity [The essence, content, structure and functions of innovative activity of the teacher in the conditions of modernization of pedagogical education]. In L. Ya. Biriuk (Ed.), *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly: kompetentnisnyi ta intehrovanyi pidkhody* [Professional training of future primary school teachers: competency and integrated approaches] (pp. 245–269). Vinnychenko M. D.

https://www.researchgate.net/publication/337943166_Sutnist_zmist_struktura_i_funkcii_innovac_ijnoi_dialnosti_vcitela_v_umovah_modernizacii_pedagogicnoi_osviti

ibstpi®. (dateless). *International board of standards for training, performance, and instruction*. <https://bit.ly/3bPvNCA>

Melash, V., Molodychenko, V., Huz V., Varennychenko, A., & Kirsanova, S. (2020). Modernization of education programs and formation of digital competences of future primary school teachers. *International Journal of Higher Education*, 9(7), 377–386. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p377>

Shevchenko, Yu., Dubiah, S., Melash, V., Fefilova, T. & Saenko, Yu. (2020). The role of teachers in the organization of inclusive education of primary school pupils. *International Journal of Higher Education*, 9(7), 207–216. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p207>

Ляшенко Катерина Іванівна

голова циклової комісії загальної та дошкільної педагогіки та психології ВСП «Лисичанський педагогічний фаховий коледж ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”»

вул. Ковалія, 3, м. Полтава, Україна 36003

ORCID 0000-0001-6006-9008

Liashenko Kateryna

chairman the Department of general and preschool pedagogy and psychology of SSS Lysychansk Pedagogical Professional College State Institution „Luhansk Taras Shevchenko National University”

St. Kovalia, 3, Poltava, Ukraine 36003

ORCID 0000-0001-6006-9008